CIDI KATERNEN 1

Zionisme — De terugkeer van het Joodse volk naar het land Israel

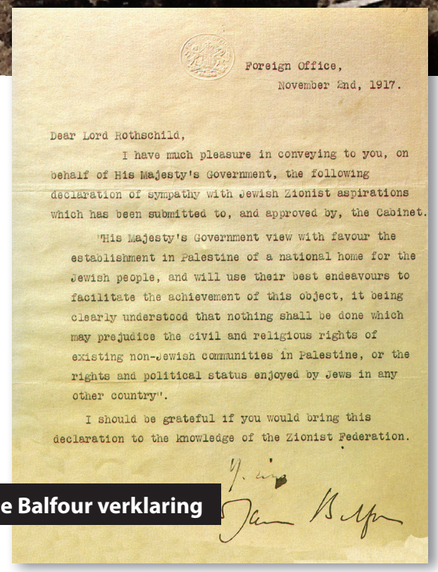

Foreign Office,
November 2nd, 1917.

Dear Lord Rothschild,

I have much pleasure in conveying to you, on behalf of His Majesty's Government, the following declaration of sympathy with Jewish Zionist aspirations which has been submitted to, and approved by, the Cabinet.

"His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country".

I should be grateful if you would bring this declaration to the knowledge of the Zionist Federation.

Yours
Jas Balfour

De Balfour verklaring

Een eeuwenoud verlangen

Zionisme is het verlangen van het Joodse volk om terug te keren naar het land Israel. Dit verlangen is al meer dan tweeduizend jaar oud. Zionisme komt van Zion: de berg in Jeruzalem. In de loop van duizenden jaren werd de naam Zion synoniem voor Jeruzalem, later voor heel Israel.
De eerste Tempel in Jeruzalem werd in 586 voor onze jaartelling verwoest door de Babyloniërs, die daarbij de Joden verdreven uit Jeruzalem. Tijdens deze ballingschap werd het verlangen naar Zion in de Joodse religie vastgelegd. In het jaar 70 vernietigden de Romeinen de Tweede Tempel en werden de Joden opnieuw uit het Heilige Land gejaagd. Hoewel er altijd een kleine groep Joden is gebleven in het land Israel, door de Romeinen Palestina genoemd, raakte het Joodse volk verspreid over de hele wereld. Het verlangen om terug te keren naar het land Israel, een essentieel onderdeel van het Jodendom, werd versterkt door de eeuwenlange slechte behandeling van Joden in Europese landen.

Nationalisme in Europa

Eind achttiende, begin negentiende eeuw verbeterde het leven van Joden in de meeste Europese landen. Zij kregen dezelfde burgerrechten als niet-Joden, hoefden bijna nergens meer in getto's te wonen, mochten zich net zo kleden als hun niet-Joodse buren, en spraken steeds vaker de taal van het land waar zij woonden.
De opkomst van het nationalisme deed deze vooruitgang vooral in Rusland volledig teniet. In Rusland waren weer pogroms en vervolgingen. Russische Joden verloren de hoop om ooit in de samenleving geaccepteerd te worden. Het verrast dan ook niet dat het idee om een nieuw bestaan op te bouwen in het land Israel juist daar weerklank vond.
Het nationalisme had echter ook een ander soort invloed op het zionisme. De ideologie van het nationalisme legde de nadruk op de saamhorigheid van een volk in het eigen land. Volken die over verschillende staten verdeeld waren, zoals in Duitsland en Italië, sloten zich onder deze invloed weer aan tot één natie. Het is niet meer dan logisch dat de Joden deze ideeën overnamen en ook een eigen natie wilden voor hun volk.

De voorlopers

Hoewel de Oostenrijks-Hongaarse journalist Theodor Herzl algemeen gezien wordt als de grondlegger van het Zionisme, begon de beweging al eerder. In 1882 publiceerde Leon Pinsker uit Odessa het pamflet 'Zelfemancipatie', waarin hij tot de conclusie kwam dat het Joodse volk nooit respect zou krijgen, zolang het geen eigen land had. Als minderheid in andere landen zouden Joden altijd worden geminacht. Daarom was het noodzakelijk om een eigen Joodse staat te stichten. Pinsker kreeg al snel volgelingen in Oost-Europa. Omdat nationalisme onder minderheden in Rusland verboden was, vormden zij allemaal kleine illegale clubjes.

De eerste immigranten

In 1881 woonden er ruim 25.000 Joden in het land Israel. In Jeruzalem vormden zij een meerderheid. Een eerste poging om een Joodse infrastructuur op te zetten was de stichting van Mikveh Israel, de eerste landbouwschool in het Heilige Land. Mikveh Israel zou al snel een belangrijke rol gaan spelen voor de eerste Europese zionisten die naar het Heilige Land vertrokken. Tussen 1884 en 1900 gaf de Frans-Joodse weldoener Baron Edmond de Rothschild meer dan zes miljoen dollar uit aan land en machines voor de zionisten, maar dit was geen garantie voor succes. Omdat het land onbewerkt was, duurde het lang voordat er een goede oogst mogelijk was. Veel mensen werden ziek. In moerassige gebieden was malaria een regelmatig terugkerende bezoeker. Rond 1900 woonden er ongeveer 50.000 Joden in het Heilige Land, waarvan slechts 5.000 op het platteland. De niet-Joodse bevolking bedroeg circa 400.000 personen.

Kaart van het Britse mandaat, 1919

Politiek versus praktijk

Vanaf het moment dat Herzl in 1896 het boek Der Judenstaat publiceerde, kwam de zionistische beweging in een stroomversnelling terecht. Herzl wilde niet alleen een Joodse staat, maar hij wilde deze door diplomatieke banden met de wereldmogendheden tot stand brengen. In augustus 1897 werd het eerste Zionistisch Congres gehouden, in het Zwitserse Basel. Hier kwamen 204 afgevaardigden van zionistische organisaties uit de hele wereld bij elkaar en werd de Zionistische Organisatie opgericht, met Herzl als president. Nu zionisme een officieel karakter had gekregen, wilde Herzl de Sultan van het Ottomaanse Rijk ertoe bewegen de vestiging van Joden in het Heilige Land toe te staan. Andere groepen zionisten waren meer praktisch ingesteld en wilden zo snel mogelijk, zo veel mogelijk Joden naar het land Israel laten komen.

WO I en Balfourverklaring

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtten door het slechte bewind van de Ottomaanse sultan een groot aantal Joden naar Egypte, dat onder Brits bewind stond. Het Ottomaanse Rijk had de kant van Duitsland gekozen. Hierdoor raakten de sympathieën van de Joden in het Midden Oosten plotseling verdeeld tussen Turkije-Duitsland en Engeland. Groot-Brittannië was voornamelijk geïnteresseerd in de bescherming van het Suezkanaal in Egypte en dat bleek gunstig te zijn voor de zionisten. In het Sykes-Picot- verdrag van 1916 verdeelden Groot-Brittannië en Frankrijk het Midden-Oosten, in het geval van een geallieerde overwinning. Op 2 november 1917 publiceerden de Britten de Balfourverklaring, waarin de Britse regering toezegde een Joods nationaal thuis in Palestina te bevorderen. Toen de oorlog afgelopen was, kreeg Groot-Brittannië inderdaad het Mandaat Palestina toegewezen door de Volkenbond (voorloper van de Verenigde Naties), met als opdracht er een Joods Nationaal Thuis te vestigen. De zionisten dachten dat hun doel nabij was.

Begrippenlijst

Aliyah
Aliyah is de emigratie van Joden uit de diaspora naar het land van Israel. Het betekent oorspronkelijk 'opstijging', of het stijgen in heiligheid.

Volk
Een volk is een groep mensen die zegt een gemeenschappelijke band te hebben. Vaak is dit taal, of een gedeelde geschiedenis, of cultuur. In het geval van de Joden is het een combinatie van geschiedenis, cultuur en religie.

Volkenbond
De voorloper van de Verenigde Naties, gericht op het bevorderen van vrede en veiligheid in de wereld.

Zionisme
De beweging die de terugkeer van het Joodse volk naar het land van herkomst (Israel) wil bevorderen.

OVER CIDI | COLOFON

Al meer dan 35 jaar zet het Centrum Informatie en Documentatie Israel zich in voor Israel en voor vrede. Doelstelling van CIDI is de kennis over Israel en zijn inwoners te vergroten en bij te dragen aan vrede tussen Israel en het Palestijnse volk.

Word Vriend van CIDI!
Voor € 50 per jaar bent u al vriend en ontvangt u de maandelijkse Nieuwsbrief. Ook wordt u op de hoogte gehouden van onze evenementen.

Voor meer informatie en voor onze publicaties kijk op **www.cidi.nl** of **www.cidi.tv** Bestel het **lespakket Kernpunten van het Israelisch-Palestijns conflict** (boek + lesbrief) online, per post of via email.

CIDI, Postbus 11646, 2502 AP Den Haag
Tel. 070-364 68 62, Fax. 070-365 33 72,
Email: cidi@cidi.nl, Web: www.cidi.nl

Immigranten komen aan in het land Israel, ca. 1947

Het Engelse Mandaat

Het optimisme bij de zionisten na de Balfourverklaring maakte al snel plaats voor frustratie. In eerste instantie hadden de Arabieren geen problemen met de groeiende Joodse aanwezigheid; de economie groeide en er kwam meer werkgelegenheid voor de Arabische bevolking. Dit leidde tot een grote stroom Arabische immigranten uit de omringende landen. Toen de Joodse immigratie echter verder toenam, werd de Arabische bevolking onrustiger.
Er waren al onlusten geweest in de jaren '20, maar dit verergerde in de jaren '30. Tussen 1935 en 1939 woedde er in het Mandaatgebied een opstand onder de Arabische bevolking. Deze was gericht tegen de Britse administratie en de Joodse immigratie en landaankopen, en werd financieel ondersteund door Nazi Duitsland. Er werden diverse Joodse verdedigingsorganisaties in het leven geroepen. Bestaande organisaties zoals de Haganah (dat 'Defensie' betekent), werden uitgebreid.
Vanaf het moment dat Hitler in 1933 aan de macht kwam in Duitsland, werd het voor de zionisten alleen maar belangrijker om zoveel mogelijk Joden uit Duitsland naar Palestina te laten vluchten, maar de Britse autoriteiten wilden de immigratiequota niet versoepelen uit angst voor de reactie van de Arabieren. In 1939 publiceerden de Britten het MacDonald White Paper, waarin zij de Joodse immigratie voor de volgende vijf jaar beperkten tot een totaal van 75.000.
In 1937 publiceerde een Engelse commissie het Peel Rapport. Dit onderzoeksrapport was het eerste dat de verdeling van het Mandaat Palestina in twee staten opperde. Hoewel het gebied dat toebedeeld werd aan de Joden zeer klein en onverdedigbaar was, werd het voorstel door de Zionisten niet verworpen. De Arabieren in Palestina en daarbuiten verwierpen het voorstel.

Tweede Wereldoorlog

Het voornaamste doel van de Britten was om tijdens de oorlog zoveel mogelijk de rust in het Mandaat Palestina te bewaren. Zij waren bang dat de Arabieren uit onvrede met het Britse bestuur de kant van Duitsland zouden kiezen en zij hoopten dit tegen te gaan door de Joodse immigratie te beperken. Dat zij de Joden tegen zich in het harnas jaagden, leek op dat moment niet zo belangrijk: door de Duitse vervolging in Europa hadden de Joden in Palestina geen andere keus dan zich achter Groot-Brittannië te scharen.
De Zionisten namen de Britse regering vooral erg kwalijk dat zij niets deed om de Joden in Europa te redden, hoewel zij wist van de vernietigingskampen en ook verschillende keren de mogelijkheid had om grote groepen Joden te redden. In 1944 bijvoorbeeld stelden de Nazi's voor om duizenden Joden uit Hongarije te laten vertrekken, in ruil voor materiaal. De Britse reactie op dit voorstel was dat zij zich niet lieten chanteren door de vijand. Aan het eind van de oorlog waren 434.000 Hongaarse Joden in Auschwitz omgekomen.

Tussen Oorlog en Onafhankelijkheid (1945-1948)

Na de oorlog veranderde de houding van de Britten over de immigratiequota voor het Mandaatgebied weinig. De zionisten in het Mandaat wilden echter de overlevenden van de Sjoa zo snel mogelijk weg hebben uit Europa waar, zeker in Oost-Europa waar de meeste Joodse vluchtelingen vandaan kwamen, nog steeds veel haat en zelfs geweld tegen Joden voorkwam. De Haganah en andere organisaties begonnen zich openlijk te verzetten tegen de Britten en pleegden aanslagen, saboteerden de infrastructuur in het mandaat en richtten een ondergrondse organisatie op die Joden uit Europa illegaal naar het Heilige Land bracht.
In 1947 zag Groot-Brittannië zich genoodzaakt de problemen over te laten aan de Verenigde Naties. De VN stelde een onderzoek in dat uiteindelijk concludeerde dat een verdeling van het Mandaat in twee staten de enige oplossing was. De Algemene Vergadering nam met tweederde meerderheid resolutie 181 aan, die de verdeling regelde. De Joden stemden met het plan in, maar de Arabieren niet. Op 15 mei 1948 zou het Britse mandaat aflopen. De zionisten riepen daarom op 14 mei 1948 de Staat Israel uit. Op 15 mei trokken Arabische troepen Israel binnen en begon de Arabisch-Israelische oorlog, die door Israel werd gewonnen.

Delingsplan van de Verenigde Naties, 1947

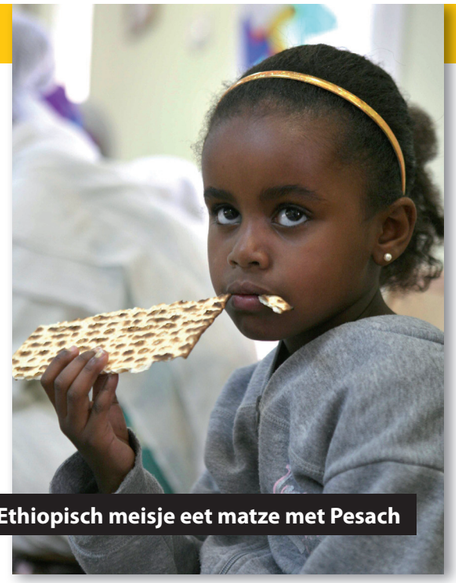

Ethiopisch meisje eet matze met Pesach

Zionisme in Israel

De uitroeping van de staat Israel betekende niet het einde van het zionisme. Het is nog altijd een belangrijk aspect in Israelische politieke partijen, en ook buiten Israel bestaat de Zionistische beweging nog steeds. Het doel is het Joodse bewustzijn te versterken en uiteindelijk de emigratie naar Israel te bevorderen. In Nederland is er bijvoorbeeld de Federatie Nederlandse Zionisten (http://www.doingzionism.org.il/federations/fed—home.asp?fed=fnz).
Binnen het zionisme zijn er drie stromingen, die alledrie in het hedendaagse Israelische politieke bestel zijn terug te vinden: de socialisten, de conservatieven en de religieuze zionisten. De Federatie Nederlandse Zionisten stuurt drie afgevaardigden van deze hoofdstromen naar het vierjaarlijkse Zionistische Congres. Die drie stromingen hebben elk een andere visie op een vrede met het Palestijnse volk en de grenzen van de staat Israel.

Migratiestromen

In 1950 werd in Israel de Wet op de Terugkeer aangenomen, die Joodse immigranten in Israel meteen het staatsburgerschap geeft. Na een aanpassing in de jaren zeventig is dit uitgebreid naar mensen (en hun echtgenoten) met tenminste één Joodse grootouder. Overigens kunnen ook niet-Joden Israeli worden, als zij een werkvergunning hebben en 3 jaar in het land wonen. Sinds 1948 hebben 3 miljoen mensen aliyah (naar Israel gaan) gemaakt. Er waren vier belangrijke immigratiestromen. Allereerst de Europese Joden die na de oorlog naar Israel gingen. Daarbij zijn tussen 1948 en 2010 meer dan 1 miljoen mensen uit de voormalige Sovjet-Unie naar Israel gekomen, met een piek in 1990-1991, na de val van het IJzeren Gordijn. Tussen 1948 en 1972 vluchtten meer dan 800.000 Arabische Joden naar Israel, omdat na de Arabisch-Israelische oorlog van 1948 hun leven in Arabische landen onmogelijk gemaakt werd.
Een ander fenomeen is dat in de laatste dertig jaar de immigratie van Ethiopische Joden naar Israel exponentieel is gegroeid, in reactie op oorlog en hongersnood in Ethiopië. In 1984 en 1991 haalde Israel zelfs meer dan 22.000 Ethiopische Joden uit vluchtelingenkampen in Sudan door middel van een luchtbrug, om hen te beschermen tegen het geweld en gevaar in de regio. Er zijn ruim 100.000 Ethiopische Joden in Israel.
In 2010 hebben meer dan 19.000 Joden gebruik gemaakt van de Wet op de Terugkeer. Voor velen was antisemitisme in het thuisland de reden om aliyah te maken. De Nederlandse oud-Eurocommissaris Frits Bolkestein kwam in 2010 in het nieuws toen hij zei dat er geen toekomst is voor bewuste Joden in Nederland (http://www.cidi.nl/Nieuwsberichten/De-toekomst-van-bewuste-Joden-in-Nederland-.html). Hij bedoelde dat er steeds meer antisemitisme is en dat het leven voor bewuste en 'zichtbare' Joden in Nederland daarom steeds moeilijker wordt. Israel is de vrijplaats voor Joden, waar zij zonder vervolging kunnen leven en waar niet-Joodse Israeli's dezelfde rechten hebben.

Jodendom: volk of religie

Door hun gemeenschappelijke geschiedenis en cultuur zijn de Joden in de wereld met elkaar verbonden. Net als andere volken wilden de Joden in de 19e eeuw een eigen staat oprichten. Dit kwam tot uiting in het zionisme, het verlangen naar een eigen staat voor het Joodse volk. De staat Israel is het resultaat van dat verlangen.
De basis van de Joodse staat Israel is daarom niet de joodse religie, maar de tradities en cultuur van het Joodse volk. Net zoals in Nederland de christelijke cultuur de normen en waarden in de maatschappij beïnvloedt (bijvoorbeeld vrije zondag en het kerstfeest), zijn dat in Israel de tradities, geschiedenis en cultuur van het Joodse volk. Israel is een democratie waarin alle burgers gelijke sociale en politieke rechten hebben, ongeacht hun religie, ras of sekse, ook de 1,2 miljoen Palestijnen.

Nieuwe immigrante in bloemenveld bij kibbutz Givat Hashlosha

Zion in muziek

In 2006 bracht de Amerikaans Orthodox Joodse rapper Matisyahu het album *Youth* uit met daarop het nummer *Jerusalem*. In de clip laat hij het verband zien tussen het verlangen naar Jeruzalem en de Holocaust.
Het nummer is gebaseerd op psalm 137, waarin de Joden treuren aan de oevers van de rivieren in Babylon na de verwoesting van de Eerste Tempel.
Er zijn veel meer nummers over Zion. Op het album *American Pie* van Don McLean uit 1971 staat het nummer *Babylon*; een canon met alleen de begeleiding van een akoestische gitaar. In 1978 bracht de groep Boney M een cover uit van het in 1970 geschreven rastafarische nummer *Rivers of Babylon*, waarmee ze wekenlang op nummer 1 stonden. Het originele nummer van The Melodians is veel minder bekend, maar is onder andere gebruikt in de soundtrack van de film B*ringing out the Dead*, met Nicholas Cage. Kijk voor de clips op **www.cidi.tv/archief**.